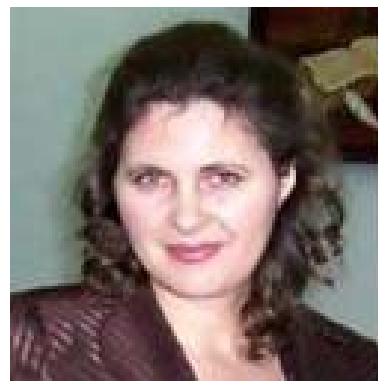

CONTEMPORANUL EUGEN COȘERIU – GENIU AL LINGVISTICII

Elena BALINSCHI,
Biblioteca Națională a
Republicii Moldova

Rezumat: Anul curent se împlinesc 100 de ani de la nașterea lui Eugen Coșeriu, unul dintre cei mai faimoși reprezentanți ai genului românesc în spațiul universal al științelor umaniste, lingvist, scriitor, doctor în filologie și filosofie, profesor universitar, academician, savant, supranumit pentru meritele sale în cercetarea limbajului „Lingvistul secolului XX”, „Colosul din Germania”, „Lingvistul nr. 1”, „Gigantul de la Tübingen”, „Regele lingvisticii”. Este originar din Basarabia. Documentat în „Calendar național 2021”, publicație cu caracter enciclopedic, editată de BNRM, ce cuprinde nume de referință din toate domeniile, al cărei pivot îl formează numele de personalități originare sau care au activat în Republica Moldova, precum și personalități din România; în măsură mai mică, nume notorii din cultura și civilizația universală.

Cuvinte-cheie: Eugen Coșeriu, lingvistică, știința limbii, limbaj, limba română.

Abstract: This year we celebrate the 100th anniversary of Eugen Coșeriu, one of the most illustrious representatives of Romanian genius in the universal field of humanities and social sciences. Linguist, writer, doctor in philology and philosophy, university professor, academician, scientist, for his merits in language studies named “The linguist of the 20th century”, “Colossus from Germany”, “The linguist No. 1”, “Giant of Tübingen”, “King of Linguistics”, he was born in Bessarabia. Eugen Coșeriu is documented in the “National Calendar 2021”, the encyclopedic edition, published by BNRM. “National Calendar” includes reference names from all fields, axes on personalities who originated or worked in the Republic of Moldova, as well as on personalities from Romania; to a lesser extent, it includes notorious names of the universal culture and civilization.

Keywords: Eugen Coșeriu, linguistics, language science, language, Romanian language

Eugen Coșeriu s-a născut la 27 iulie 1921 la Mihăileni, județul Bălți (azi raionul Râșcani). A studiat la școala primară din satul natal, Liceul de băieți „Ion Creangă” din Bălți (1931-1939), iar din 1939 este înmatriculat la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. În 1940 obține de la guvernul italian o bursă de studiu la Roma, Universitatea „Sapienza” (1941-1944). În 1944 susține la Roma teza de doctor în filologie „Problema influenței epopeii franceze vechi asupra poeziei populare a slavilor meridionali”.

Ulterior face studii la Universitatea din Padova (1944-1945), apoi la Universitatea din Milano (1945-1950), unde susține teza de doctor în filosofie „Istoria ideilor estetice în România” (1949) [12, p. 14].

Și-a început cariera universitară ținând cursuri de limba română la Universitatea din Milano (1947-1951). Realizează cercetări științifice, abordând probleme de lingvistică, stilistică și poetică românească. La inițiativa consulului din Uruguay, pleacă din Milano la Montevideo, activând în calitate de profesor titular, șef al Catedrei

de lingvistică a Universității din Montevideo și director al Institutului de Cercetări în Lingvistică, afiliat acesteia (1951-1963). Concomitent, ține cursuri de lingvistică generală, lingvistică romanică și lingvistică spaniolă. Devine fondatorul unei orientări noi în lingvistica Americii Latine. Aici își pregătește o pleiadă de scriitori, profesori, discipoli, deveniți adepți ai curentului, vizând lingvistica mondială.

Din anul 1963 se stabilește la Tübingen, Germania. A avut un cult aparte pentru nemți, popor cu tradiții cărturărești de excepție, receptivi la tot ce înseamnă inovație în știință, cultură și tehnică. Aici devine profesor de filologie romanică. Între anii 1966-1983 exercită funcția de profesor de lingvistică generală la Universitatea din Tübingen, întemeiază o Școală de Lingvistică cu dezvoltare universală, având discipoli în toată lumea. A ținut prelegeri, în calitate de profesor invitat, la universități din Madrid, Barcelona, Rio de Janeiro, Santiago, Napoli, Bolonia, Grenoble, Moscova, Tokyo ș.a. Colaborează cu universități din România și Republica Moldova.

Eugen Coșeriu, considerat fondatorul lingvisticii integrale, a tratat probleme referitoare la istoria limbilor, lingvistică generală, teoria și filosofia limbii, fonetică generală și fonologie, sociolingvistică, lexicologie și semantică structurală, etnolingvistică, dialectologie, teoria și practica traducerii, interferența limbilor etc. [11, p. 3]. Era de părerea că „lingvistica, numită, de asemenea, și știința a limbajului, glotologie sau glosologie, și, mai puțin propriu, filologie, filologie comparată, gramatică comparată, este știința care studiază din toate punctele de vedere posibile limbajul uman articulat, în general și în formele sale specifice de realizare, adică în actele lingvistice și în sistemele de izoglose care, tradițional sau convențional, se numesc limbi” [4, p. 12].

A fost nu doar un lingvist de prim-rang, a lăsat în urma sa și scrieri literare. A fost pasionat de scris încă din școală. Astfel, primele scrieri, care constituie și debutul, au fost publicate în revista „Crenguța” a Liceului de băieți „Ion Creangă” din Bălți: poezii și povestirile „Suflet de vultur”, „Sinceritate”, „Cronicarii” (1937). În anii

de studenție a publicat poezii în revistele „Cuget moldovenesc”, „Moldova” și „Viața Basarabiei”. Povestirile sale, editate între anii 1946 și 1950 în „Corriere Lombarde” și „L'Europe”, traduse în spaniolă la Montevideo (1950-1951), au fost adunate în volum la Tübingen (1988), apoi editate în versiune românească cu titlul „Anotimpul ploilor”, la Cluj (1992).

În 1940 publică primele studii științifice: „Material lingvistic basarabean” și „Material lingvistic și folclor”. Dintre lucrările fundamentale ale marelui lingvist Eugen Coșeriu fac parte: „Sistem, normă și vorbire” (1952), „Sincronie, diacronie și istorie” (1958), „Lingvistica din perspectiva spațială și antropologică: trei studii” (1994), „Istoria filosofiei limbajului” (2011) ș. a.

A scris despre limba, folclorul și literatura românilor, consacrandu-i limbii materne câteva studii: „Limba română în raport cu limbile romanice”, „Identitatea limbii și a poporului nostru”, „Limba română în fața Occidentului”, acestea fiind elaborate și cu scopul cunoașterii limbii române în lume. De asemenea, a avut preocupări literare, artistice, de estetică și filosofie, valorificate însă mai târziu.

A cunoscut 30 de limbi, a vorbit și a scris în 11 limbi, printre acestea: italiana, spaniola, germana, engleza, franceza, portugheza, latina, rusa.

Despre opera lui Eugen Coșeriu, precum și despre viața și activitatea sa au fost scrise peste 4 000 de lucrări, editate în limbile italiană, spaniolă, franceză, germană, engleză. Este tradus în numeroase limbi, inclusiv în japoneză (9 volume), chineză, arabă, greacă, finlandeză, georgiană, coreeană, cehă, bulgară ș.a. Prima sa carte științifică tradusă în limba română este „Limba română în fața Occidentului” și denotă o dragoste imensă pentru limba sa maternă [5].

Academicianul Eugen Coșeriu a fost un mare luptător pentru dreptul la limba și cultura națională a băștinașilor din Republica Moldova, implicându-se în elucidarea problemelor legate de ineficiența practică a legislației lingvistice, a combătut politica lingvistică de la începutul independenței Republicii Moldova. Este celebru citatul său referitor la identitatea limbii și a poporu-

lui român din Basarabia: „A promova sub orice formă o limbă «moldovenească» deosebită de limba română este, din punct de vedere strict lingvistic, ori o greșeală naivă, ori o fraudă științifică; din punct de vedere istoric și practic, e o absurditate și o utopie; și, din punct de vedere politic, e o anulare a identității etnice și culturale a unui popor și deci un act de genocid etnico-cultural” [6, p. 3].

Menține legături strânse cu mediul științific românesc și cu baștina, revenind deseori atât în satul său natal, cât și la Bălți și Chișinău.

A fost membru al unui număr impunător de foruri științifice, multe – de importanță maximă. Membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (1991) și al Academiei Române (1992). Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Pentru aportul la dezvoltarea în ansamblu a teoriei limbilor, i-a fost atribuit titlul de doctor honoris causa de către circa 50 de universități din: România, Argentina, Chile, Germania, Italia, Spania, Peru, Bulgaria, Brazilia. De asemenea, titlul respectiv i s-a conferit de 6 universități post-mortem. În Republica Moldova este primul doctor honoris causa al Universității de Stat din Moldova (1993) și al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți (1998), al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (2001).

Recunoscându-i-se grandioasele merite și contribuții în domeniul lingvisticii, a fost ales membru de onoare al Societății Lingvistice din America, Societății de Lingvistică din Paris, Asociației Internaționale de Fonetice, Cercului Lingvistic din New York, Cercului Lingvistic de la Praga. În alte societăți lingvistice a avut funcții de

conducere: vicepreședinte și președinte al Societății Lingvistice Europene (1969-1971), președinte al Societății de Lingvistică Romanică (1977-1983), președinte al Asociației de Cercetări Umanistice Moderne (1985) ș.a.

A avut parte de numeroase titluri onorifice. Astfel, a fost cetățean de onoare al Iașului (1992), cetățean de onoare al Municipiului Chișinău (1993), cetățean de onoare al satului Mihăileni (1998).

Este decorat cu cele mai înalte distincții de stat: „Ordinul Republicii” (Republica Moldova, 1997), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (România, 2001), „Gran Cruz de Alfonso X, el Sabio” (Spania, 2001).

Întru păstrarea memoriei marelui lingvist, Biblioteca Municipală din Bălți îi poartă numele, iar în anul 2010, pe fațada bibliotecii a fost instalată o placă comemorativă consacrată lui Eugen Coșeriu. La fel, îi poartă numele gimnaziul din satul Catranâc, raionul Fălești, și o stradă din Chișinău, numită Academician Eugen Coșeriu. De asemenea, în scopul eternizării numelui savantului, Liceul Teoretic din satul lui de baștină, Mihăileni, a fost numit în onoarea sa, iar în 2012 a fost inaugurat și bustul lui Eugen Coșeriu.

S-a stins din viață la 7 septembrie 2002, la Tübingen, Germania, fiind o pierdere irecuperabilă pentru știința limbii din întreaga lume. Fiecare studiu al său poate fi o carte de căpătâi pentru lingviștii și filozofii limbajului, la fel cum poate fi considerat o carte de vizită a poporului român. Să păstrăm memoria și să valorificăm imensa operă a lingvistului-geniu al contemporaneității – Eugen Coșeriu!

Referințe bibliografice:

1. BACIU, Gheorghe. Eugeniu Coșeriu (27.VII.1921–7.IX.2002). In: *Personalități de viță moldavă: 125 destine*. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2017, pp. 191-193. ISBN 978-9975-129-29-9.
2. BANTOȘ, Alexandru. Recitindu-l pe Coșeriu. In: *Limba română*. 2017, nr. 3, pp. 6-8. ISSN 0235-9111.
3. CIMPOI, Mihai. Eugeniu Coșeriu, precursor al absurdului. In: *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. Galați : Porto-Franco, 1997, pp. 135-137. ISBN 973-557-446-2.
4. COSERIU, Eugenio. *Introducere în lingvistică*. Cluj: Echinoux, 1995. 144 p. ISBN 973-9114-42-8.
5. COSERIU, Eugenio. *Limba română în fața Occidentului: de la Genebrardus la Hervas*. Cluj-Napoca: Dacia, 1994. 182 p. ISBN 973-35-0346-0.

6. COȘERIU, Eugeniu. Identitatea limbii și a poporului nostru. In: *Limba română*. 2002, nr. 10, pp. 2-3.
7. COȘERIU, Eugeniu. „Limba moldovenească” – o fantomă lingvistică. In: *Limba română*. 2017, nr. 4, pp. 13-16. ISSN 0235-9111.
8. COȘERIU, Eugeniu. Latinitatea orientală: Comunicare prezentată la Congresul al V-lea al Filologilor Români, Iași – Chișinău, 6-9 iunie 1994. In: *Limba română este Patria mea: Studii. Comunicări. Documente*. Ediția a 2-a. Chișinău: Casa Limbii Române, 2007, pp. 19-34. ISBN 978-9975-9529-0-3.
9. COȘERIU, Eugeniu. In.: JITARU, Valentin, JITARU, Lucian. *Personalități bălțene: Enciclopedie*. Chișinău: FEP „Tipografia Centrală”, 2018, pp. 112-113. ISBN 978-9975-53-932-6.
10. LUCHIAN, Tatiana. Eugen Coșeriu. In: *Calendar național 2021*. Chișinău, 2020, pp. 325-327. ISSN 1857-1549.
11. PAVEL, Vasile. Fondator al lingvisticii integrale: [Eugen Coșeriu]. In: *Literatura și arta*. 2016, 28 iulie, p. 3. ISSN 1857-3835.
12. POPOVICI, Teodor. Marele Coșeriu: *Reper fundamental al lingvisticii moderne*. Ch.: Universul, 2016. 452 p. ISBN 978-9975-47-109-1.
13. ZBÂRCIOG, Vlad. Coșeriu Eugen. In: *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia: 1812-2010*. Chișinău: Prut Internațional, 2010, pp. 174-176. ISBN 978-9975-69-563-3.